

نگاه

تأملی بر درگذشت حمید مرادی در آتش سوزی آبیدر

فرشادمحمدی

وکیل دادگستری

در برخی برهه‌ها، نهادهای مدنی (NGO) نه‌صرفاً از سر انتخاب، بلکه از دل ضرورت و خلا کارآمدی نهادهای رسمی برمی‌خیزند. تشکل‌های مردمی‌ای که گاه به‌جای دولت می‌نشینند، نه برای تصاحب قدرت، بلکه برای برگردن حفره‌ای که از ترک‌فعل نهادی برجا مانده است. سازمان‌های زیست‌محیطی نیز از این قاعده مستثنا نیستند. انجمن «شنه‌نوژین» که حمید مرادی، وکیل دادگستری و فعال دغدغه‌مند زیست‌محیطی در آن حضوری مؤثر داشت، یکی از این ساختارهای مردمی است. این انجمن در نتیجهٔ خلأ عملکردی دستگاه‌های مسئول در حوزه منابع طبیعی و حفاظت از محیط زیست، به عنوان یک نقطه اتکا شکل گرفت؛ نهادی برآمده از درک جمعی، مسئولیت اجتماعی و ایمان به ضرورت مراقبت از طبیعت. بدون تردید، ناکارآمدی و کم‌حرکی نهادهای مسئول در ایجاد چنین انجمن‌هایی بی‌تأثیر نیست. این واقعیت الزاماً نه یک نقطه ضعف است و نه یک مزیت، بلکه از سویی، ضعف ساختاری نهادهای دولتی دارای بودجه و اختیار قانونی را برملا می‌کند و از سوی دیگر، بازتابی از پویایی جامعه مدنی و تعهد خودجوش شهروندان است. در زمانی که نهادهای دولتی با محلی، در نتیجه بوروکراسی، فقدان تجهیزات یا فقدان اراده، در مدیریت محیط زیست و بحران‌ها ناکام مانده‌اند، چهره‌هایی مانند حمید مرادی به میدان آمده‌اند؛ نه برای اعتراض، بلکه برای عمل. در مدت‌زمانی نزدیک که یک ارگان دولتی با عمومی در طمع تصرف بخش‌هایی از کوه آبیدر بود، حمید نه‌فقط یک فعال، بلکه به عنوان «وکیل‌مدافع آبیدر»، تمام‌قد در برابر چنین طرح‌هایی ایستاد و در نهایت، جان جانش را فدای طبیعت کرد. اما پرسش حقوقی اینجاست؛ وقتی یک فعال مدنی، بدون پشتیبانی نهادی و بدون تجهیزات ایمنی کافی، به صحنه بحران می‌رود و جان می‌سپارد، آیا فقط باید او را قهرمان دانست و به سوگ نشست یا باید ریشه‌های این فاجعه را کاوید؟ اگر مسئولیت حمایت، آموزش و تجهیز فعالان مدنی صرفاً بر عهده NGOها باشد، دیگر چه جایی برای سخن از سیاست‌گذاری عمومی برای حفاظت از طبیعت باقی است؟ اگر سازمان‌هایی مانند ژینگه یا چپاسیز مریوان، در خلأ حمایتی رها شوند، آیا ادامه حیات‌شان، ولو با نیت‌های نیک، تضمین‌شده است؟ از سوی دیگر چنانچه از حیث مالی و لجستیکی وابسته به دولت شوند، استقلال خود را از دست خواهند داد و دیگر نام‌شان مردم‌نهاد نخواهد بود. تأکید این نوشته، فراخوانی است برای گفت‌وگو و اصلاح؛ جامعه مدنی، بالاخص انجمن‌های زیست‌محیطی نیاز به توانمندسازی تجهیزات ایمنی، شبکه‌سازی اطلاعاتی و حمایت‌های حقوقی دارند، نه‌فقط در سطح گفتمان، بلکه در عمل. برای مثال، به گفته کارشناسان یکی از دلایل فاجعه آبیدر، تغییر ناگهانی جهت باد در ارتفاعات بود. اگر چنین گزاره هواشناسی از پیش به گروه‌های مردمی رسیده بود، آیا نمی‌توانستند بهتر پیش‌بینی و مدیریت کنند؟ شاید اگر من و امثال من، سهم خود را در تجهیز داوطلبانی همچون حمید مرادی به لباس‌های ضدحریق، تجهیزات حفاظتی یا ابزار ارتباطی ایفا کرده بودیم، امروز نتیجه چیز دیگری بود. جامعه مدنی مترقی فقط در سوگواری معنا نمی‌یابد، بلکه آن را بخشی از هویت خود می‌پندارد و به موازات آن در طراحی سازوکارهایی برای جلوگیری از تکرار فاجعه شهادت شریف باجور، مختار خندانی و حمید مرادی‌ها ریشه می‌داند. و اگر این فاجعه، دست‌کم ما را بیدار کند، شاید مرگ حمید مرادی آتشی باشد که چراغ راه آینده شود. حمایت از فعالان محیط زیست صرفاً ستایش آنها پس از مرگ‌شان نیست، بلکه فراهم‌کردن شرایطی است که دیگر فعالان زیست‌محیطی کردستان بتوانند با اطمینان بیشتر از جان طبیعت محافظت کنند.

نمایندگان مجلس با دوفوریت لایحه «مقابله با انتشار محتوای خبری خلاف واقع در فضای مجازی» موافقت کردند

پشت به جامعه

کارشناسان معتقدند این قانون قابل اجرا نیست، علیه آزادی بیان است، منجر می‌شود حقیقت به حاشیه برود و در نهایت به نتیجه‌ای هم نمی‌رسد

روز گذشته نمایندگان مجلس با دوفوریت لایحه «مقابله با انتشار محتوای خبری خلاف واقع، در فضای مجازی موافقت کردند؛ لایحه‌ای که توسط قوه قضائیه تدوین و در جلسه هشتم اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۴ هیئت دولت با قید دوفوریت تصویب شده بود. این لایحه در نهایت سی‌ویکم تیرماه توسط رئیس‌جمهور به مجلس ارسال شد. برخی این لایحه را همان طرح معروف «صیانت از حقوق کاربران در فضای مجازی و ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی» اما در لباسی دیگر می‌دانند. این لایحه هم مانند طرح مذکور به‌سرعت مورد توجه شهروندان قرار گرفت و موجی از انتقاد را در میان جامعه حقوقی و رسانه‌ای برانگیخت. با این همه، کارشناسان در گفت‌وگو با «شرق» این قانون را هم مانند مصوبه حجاب قانونی غیرقابل اجرا می‌دانند که شاید تنها تأثیر آن تردید کاربران فضای مجازی در استفاده از حق آزادی بیان و اظهارنظرشان باشد. عباس عبدی، فعال سیاسی و روزنامه‌نگار، تأکید می‌کند که ساختار سیاسی کشور رویکرد درستی به نظام رسانه‌ای ندارد و این لایحه فقط می‌تواند به افزایش انتشار مطالب دروغ دامن بزند. ابوذر نصراللهی، حقوق‌دان اما معتقد است که با توجه به خارجی‌بودن بسیاری از پلتفرم‌های مورد استفاده کاربران در فضای مجازی، اساساً بسیاری از محدودیت‌های ایجادشده در این لایحه، غیرقابل اجرا خواهند بود. او این نوع مصوبات را ناشی از قانون‌گذاری عوام‌گرایانه قانون‌گذاران می‌داند. یعنی نوعی از قانون‌گذاری که نه بر پایه نیاز واقعی جامعه و خواست مردم، بلکه براساس جوزدگی و برای رضایت خاطر اقلیتی از جامعه انجام می‌شود.

رویکرد نادرست ساختار سیاسی به نظام رسانه‌ای

عباس عبدی، فعال سیاسی و روزنامه‌نگار، بر این باور است که با توجه به جزئیات لایحه «مقابله با نشر محتوای خلاف واقع در فضای مجازی»، در صورت تصویب هم تأثیرگذاری خاصی ندارد و با اطمینان می‌توان گفت که ممکن است در موارد بسیار جزئی تأثیرگذاری‌هایی داشته باشد، اما به صورت کلان نمی‌تواند مشکل سیستم سیاسی ایران در حوزه رسانه و اطلاع‌رسانی و آزادی بیان را حل کند. او مشکل مهم ساختار سیاسی کشور را رویکرد آن به رسانه و نظام اطلاع‌رسانی می‌داند: «اگر این رویکرد تصحیح نشود، با وصله‌پینه‌های قانونی هیچ مشکلی حل نمی‌شود و حتی اگر این لایحه تصویب و به اجرا هم گذاشته شود، شرایط از آنچه هست بدتر می‌شود. انتشار مطالب دروغ و خلاف واقع به نحوی افزایش خواهد یافت که باعث به حاشیه راندن حقیقت می‌شود. به بیان دیگر در جامعه‌ای که دسترسی به حقیقت متعنت شود، همه چیز دروغ خواهد بود».

یک قانون بی‌تأثیر

به باور عبدی، مسئله اصلی جامعه ما دروغ‌گویی و گفته‌های خلاف حقیقت نیست بلکه معضل اصلی امتناع از کشف حقیقت است. همچنین برای مقابله با آنچه نمی‌پسندند چندان نیازی به قانون جدید نیست: «متأسفانه برخی نهادها هر کاری بخواهند می‌کنند و کسی هم مانع آنها نیست. مثلاً سیم‌کار منتقدان بدون رسیدگی در دادگاه قطع می‌شود و پایه قانونی جدی هم ندارد. آیا استفاده از چنین روش‌هایی مشکلات ساختار سیاسی را حل کرده که تصویب این لایحه بتواند حل کند؟ به نظرم مسئله اصلی که در این ماجرا دیده نمی‌شود، ناتوانی در پذیرش حقیقت است. در نتیجه تصویب چنین قوانینی حقوق اساسی ملت را بهتر یا بدتر از این که هست، نمی‌کند؛ زیرا اساساً سیاست رسانه‌ای ایران مبتنی بر یک پایه و روال منطقی و استوار نیست. بنابراین گمان نمی‌کنم تصویب این لایحه بر وضعیت اطلاع‌رسانی و فضای مجازی تأثیر خاصی بگذارد. حقیقت‌گویی بیشتر به حاشیه خواهد رفت و خلاف‌گویی رواج بیشتری پیدا می‌کند». عبدی به این موضوع هم اشاره می‌کند که این روزها اساساً میان فضای مجازی و حقیقی فاصله‌ای وجود ندارد: «مگر می‌شود قانونی برای مدیریت فضای مجازی و سیاست اطلاع‌رسانی تصویب شود، اما این قانون بر فضای واقعی، رادیو، تلویزیون و مطبوعات اعمال نشود. در کنار همه اینها فضای مجازی به پدیده‌ای بین‌المللی و خارج از محدوده قضائی رسمی تبدیل شده و مشخص نیست چگونه می‌توان این فضا را با قانون داخلی کنترل کرد؟». او در پاسخ به این سؤال که آیا دولت می‌توانست از ارسال این لایحه به مجلس خودداری کند؟ می‌گوید: «به نظر من این لایحه پوست خربزه‌ای زیر پای دولت بود. قاعداً دولت می‌توانست این لایحه را به مجلس ارسال نکند و بگذارد قوه قضائیه مستقیماً لایحه مذکور را به مجلس ارسال کند. البته اگر این اتفاق رخ می‌داد باز هم در اصل قضیه تفاوتی ایجاد نمی‌کرد. نمی‌دانم چرا دولت چنین اقدامی کرده است. با توجه به توضیحاتی که معاونت حقوقی رئیس‌جمهور درخصوص این لایحه داد، به نظر می‌رسد نغذهایی کاملاً جدی به این لایحه دارند، چون واقعاً این لایحه قابل اجرا نیست».

نمایندگان مجلس با دوفوریت لایحه «مقابله با انتشار محتوای خبری خلاف واقع در فضای مجازی» موافقت کردند

پشت به جامعه

کارشناسان معتقدند این قانون قابل اجرا نیست، علیه آزادی بیان است، منجر می‌شود حقیقت به حاشیه برود و در نهایت به نتیجه‌ای هم نمی‌رسد

شادی مکی

از مجلس فعلی نمی‌توان انتظاری بیش از این داشت
این روزنامه‌نگار تأکید می‌کند که در این لایحه نگاهی ساده‌انگارانه نسبت به پیچیدگی‌های امر اطلاع‌رسانی شده است: «قانون می‌تواند صرفاً بر مبنای سلیقه و خواسته حکمروایی باشد ولی چنین قانونی کارایی ندارد، مردم هم آن را اجرا نمی‌کنند، حتی خلاف آن هم عمل می‌کنند. تصویب چنین قوانینی باعث می‌شود که مردم علیه سیستم شوند. همین لایحه هم بیش از آنکه مفید باشد یا بتواند مانع بروز برخی مشکلات شود، منجر به افزایش نفرت و کینه می‌شود». او می‌گوید: «قانون‌گذاری به این شیوه را در طرح صیانت یا جوانی جمعیت یا مصوبه حجاب شاهد بودیم. به نظر می‌رسد چنین قوانینی بیش از اینکه مطابق خواست مردم نوشته شود، برای تحکیم قدرت نوشته می‌شود و اتفاقاً به آن نتیجه هم نمی‌رسد. این موضوع از سوی نمایندگان مطرح می‌شود که رای‌شان تنها چند درصد است. به‌علاوه وقتی در خلوت با برخی از خودشان هم صحبت می‌کنید، متوجه می‌شوید با چنین مصوباتی موافق نیستند و تحت شرایطی آنها را تصویب می‌کنند. همین طرح تشدید مجازات جاسوسی که به فوریت نوشتند و ابلاغ کردند کدام تأثیر را بر واقعیت می‌گذارد؟ برخی گمان می‌کنند مسائل را می‌توانند از طریق قانون‌نویسی حل کنند؛ درحالی‌که مسائل به طریق دیگری حل می‌شوند». این فعال سیاسی تأکید می‌کند قانون را برای چارچوب‌مندکردن و ایجاد نظم در جامعه نمی‌نویسند؛ نمی‌توان برای بهبود بیمار، قانون نوشت، باید ابتدا راه علاج را پیدا کرد بعد ضوابطی برای قانون‌مندکردن درمان مزبور تصویب کرد تا برای تداوم سلامت بیمار خارج از آن ضوابط عمل نشود. به دلیل همین رویکردهای اشتباه است که شاهد تصویب قوانینی بیهوده هستیم. به قانون جوانی جمعیت و فرزندآوری نگاه کنید؛ چه فایده‌ای داشت؟ فرزندآوری در بهار امسال ۱۰ درصد نسبت به سال گذشته کمتر شده است. متأسفانه قانون‌گذاران متوجه نیستند که موضوع فرزندآوری با تصویب قانون حل نمی‌شود و راه‌حل آن چیز دیگری است». عبدی معتقد است مجلس با چنین پایگاه اجتماعی نمی‌تواند عملکرد بهتری داشته باشد: «از این مجلس انتظار بیش از این نباید داشت و قوانین خوبی هم از آن بیرون نمی‌آید. در چنین مجلسی حتی بهترین لوايح هم خراب می‌شوند، چه برسد به لوايحي که در اساس خلاف ملاحظات و منافع مردم باشد».

تحدید حق اظهارنظر شهروندان

ابوذر نصراللهی، حقوق‌دان و وکیل دادگستری هم این لایحه را از منظر حقوقی مورد تحلیل و آسیب‌شناسی قرار داده و به «شرق» توضیح می‌دهد: «بی‌تردید آزادی بیان یکی از آرمان‌های مورد توجه قانون اساسی در ابتدای انقلاب اسلامی بوده است؛ به نحوی که در پیش‌نویس قانون اساسی و در زمان تشکیل مجلس خبرگان قانون اساسی، وجود آزادی بیان یکی از مسائلی بود که به‌شدت مورد بحث و توجه قرار داشت. وجود آزادی بیان مستلزم «آزادی انتخاب وسیله بیان» است؛ یعنی شهروندان بتوانند از طریق صداوسیما، رسانه‌های سمعی و بصری و روزنامه‌ها و جراید آنچه را برای بیان مطالب‌شان نیاز دارند، در اختیار داشته باشند». به گفته این وکیل دادگستری، در این لایحه مشخص نیست که رسانه مجاز و رسانه غیرمجاز هر یک چه تعریفی دارند و برخی عبارات مبهم است: «در مواردی تدوین‌کنندگان این لایحه چنان دایره رسانه‌هایی که مردم یا اندیشمندان ما می‌توانند از طریق آنها مسائل مورد نظر خود را بیان کنند، تنگ کرده‌اند که می‌توان گفت در عمل آزادی بیان از بین رفته است. این رویکرد نتهت‌ها برخلاف قانون اساسی است، بلکه برخلاف آزادی‌های به رسمیت شناخته‌شده در مبنای حقوق بشر و اسناد بین‌المللی نیز هست. بنابراین اینکه با ایجاد یک سری سخت‌گیری‌ها مفهوم عناوینی مانند «نشر اکاذیب» ... و را چنان توسعه دهیم که شهروندان از بیان ابرادات و اعتقادات‌شان محروم شوند، اشتباه است. همچنین برداشت‌های متفاوت نسبت به یک موضوع را در قالب عنوان اتهامی نشر اکاذیب مورد بررسی قراردادن هم اشتباه بوده و باعث می‌شود در آینده شهروندان نسبت به بیان نظرات و انتقادات منصفانه خودشان دچار هراس و تردید شوند. این رویکرد می‌تواند کشور را به سمت تفکرات بسته سوق دهد». او درباره مجازات‌های گنجانده‌شده در این لایحه هم می‌گوید: «در ماده ۸ این لایحه برای درگاه یا سکوی نشر متخلف سه مجازات در نظر گرفته شده که شامل تعلیق حساب کاربری به مدت یک ماه تا یک سال، اعمال محدودیت در جذب کاربر از پنج روز تا سه ماه و ممنوعیت هرگونه فعالیت تبلیغاتی و کسب درآمد تبلیغاتی به مدت سه ماه تا شش ماه است.

خبرهای روز

واریز قسط دوم معوقات معلمان بازنشسته تا پایان مرداد

ایرنا: مدیرعامل صندوق بازنشستگی کشوری گفت: «معلمان بازنشسته ۶۰ هزار نفر هستند و حدود ۱۰ همت معوقات دارند. قرار بود این معوقات در دو قسط پرداخت شود که قسط اول در خرداد با وجود جنگ ۱۲روزه پرداخت شد ولی قسط دوم به تعویق افتاد و امیدواریم که با یک ماه تأخیر در انتهای مرداد قسط دوم هم پرداخت شود».
حجت‌الله میرزایی درباره تعداد بازنشستگان این صندوق گفت: «تا پایان سال ۱۴۰۳ حدود یک‌میلیون و ۷۷۰ هزار نفر بازنشستگان این صندوق بودند که امسال این رقم به یک‌میلیون و ۸۵۰ هزار نفر رسیده است. همچنین حدود ۷۰۰ نفر هم بیمه‌پرداز هستند که البته از ۱۵ سال پیش تاکنون بیمه‌پرداز جدید نداشته‌ایم که این موضوع به یکی از عوامل ناپایداری در صندوق بازنشستگی کشوری تبدیل شده است». او در پاسخ به سؤالی درباره وام ازدواج فرزندان بازنشستگان گفت: «این وام از ۳۰ میلیون تومان در سال گذشته به ۵۰ میلیون تومان رسیده است. با توجه به منابع مالی که تأمین شده است، به نظر می‌رسد امکان پرداخت وام ازدواج به همه کسانی که ثبت‌نام کردند وجود دارد و در یک قرعه‌کشی رایانه‌ای از مرداد تا پایان سال به تدریج پرداخت خواهد شد». او درباره پرداخت وام ضروری به بازنشستگان نیز گفت: «امسال ۸۵۰ هزار نفر ثبت‌نام کرده‌اند که در نهایت از میان ۵۵۰ هزار نفر واجدین شرایط با قرعه‌کشی وام ضروری ۵۰ میلیونی به ۳۰۰ هزار نفر تعلق خواهد گرفت».

توله خرس قهوه‌ای در تصادف تلف شد

ایلنا: یک قلاهد توله‌خرس بر اثر برخورد با خودرو در محور شاهرود به تاش تلف شد.
فرمانده یگان حفاظت محیط زیست با اعلام خبر تلف‌شدن یک قلاهد توله‌خرس قهوه‌ای نر بر اثر برخورد با خودرو در کوهستان شاهوار واقع در محور شاهرود به تاش، بر ضرورت رعایت سرعت مطمئن، افزایش هوشیاری رانندگان در جاده‌ها، نصب علائم هشداردهنده در مناطق پرخطر و همکاری دستگاه‌های مسئول برای کاهش تلفات جاده‌ای حیات‌وحش تأکید کرد.
رضا رستگار با اشاره به اینکه در سال‌های اخیر تصادفات جاده‌ای ناشی از برخورد خودروها با حیوانات به یکی از چالش‌های جدی در حوزه حوادث تبدیل شده است، افزود: «این نوع حوادث نتهت‌ها موجب خسارت به رانندگان و سرنشینان وسایل نقلیه می‌شود، بلکه منجر به مرگ حیوانات نیز می‌شود. از این‌رو، تأمین امنیت در جاده‌ها و اتخاذ تدابیر مناسب برای کاهش این‌گونه تصادفات امری ضروری است».

افقی:

۱- هشادوپنجمین سوره قرآن - شهربازی معروف تهران- تیر یگاندار ۲- امر به گفتن دارد- طالع‌بین- مازاد ۳- چاشنی کیاب- طباخ- باشگاه ۴- لوازم منزل- بازی ای ... ناز با دل من بساز- شعری که در وصف بهار سروده شود ۵- غیرمصنوعی- وسطی ۶- از ماشین‌آلات کشاورزی- حمله و هجوم- اجازه ۷- باز شکاری مناطق سردسیر- شلوارک ورزش باستانی- سنگ ترازو ۸- راهی که به آخر نمی‌رسد- مخترع ایتالیایی پیانو- الفیای موسیقی ۹- تکاپوی بسیار و بی‌حاصل- بیماری کم‌خونی- شعبه‌ای از نژاد سفید ۱۰- سرزمین بلقیس- آزرده- مناسب استفاده روزمره ۱۱- خدایی- گیاهی ۱۲- نافرمان- اما- مخفف دیگر ۱۳- مژه- واحد پول چین- سست و بی‌بنیاد ۱۴- دستبند زینتی زنان- پایتخت بلژیک- رفوزه ۱۵- زیر پا مانده- آلبومی با آواز محمدرضا شجریان- جنگ و کارزار

عمودی:

۱- عنوانی برای سران قبایل- مخلوط‌کن- پالس الکتریکی ۲- چند رئیس- درخور و شایسته- فرزند به زبان کردی ۳- تطبیق‌یافته- روزنامه مشهور چاپ انگلیس ۴- بی‌مهری به معشوق- خطوط میله‌ای اطلاعات کالا- پرستش خداوند ۵- بزرگ‌منشی- وسیله کمک‌حرکتی کودکان نوپا- تعجب زنانه ۶- معبر رودخانه- سزاوار نفرین- پروفیل فلزی به شکل زاویه قائمه ۷- تأملیات امروزی- کارخانه پارچه‌بافی- بیماری سبزی آلوده ۸- به نخ‌های سروته فرش گویند- به‌تتهایی- خروس جنگی ۹- نوعی پارچه لطیف- خیالی- استانی در شمال عراق ۱۰- همراه با طلحه در جنگ جمل شرکت کرد

و کشته شد- بازخورد- اندک ۱۱- رب‌النوع خورشید در مصر باستان- خطوط باریک و موازی نقاشی سیاه‌روشن- خورگفته ۱۲- شهرستانی در استان آذربایجان‌شرقی- افزونی- درد و رنج ۱۳- از تیم‌های فوتبال باشگاهی

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱														
۲														
۳														
۴														
۵														
۶														
۷														
۸														
۹														
۱۰														
۱۱														
۱۲														
۱۳														
۱۴														
۱۵														

حل سودوکو ۴۱۰۲

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۸	۱	۶	۵	۴	۷	۹	۲	۳
۷	۳	۴	۸	۹	۵	۶	۱	۲
۳	۲	۱	۶	۹	۵	۸	۷	۴
۴	۸	۵	۱	۷	۳	۶	۹	۲
۶	۷	۹	۸	۲	۳	۱	۵	۴
۱	۹	۳	۷	۵	۶	۲	۴	۸
۵	۶	۸	۴	۱	۲	۷	۳	۹
۲	۴	۷	۹	۳	۸	۱	۵	۶

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۶	۸	۷	۲	۹	۱	۵	۴	۳
۱	۵	۴	۳	۷	۸	۹	۲	۶
۵	۱	۸	۷	۶	۹	۴	۳	۲
۳	۷	۶	۵	۲	۴	۸	۱	۹
۲	۴	۹	۱	۸	۳	۶	۷	۵
۷	۶	۱	۸	۳	۷	۵	۹	۴
۸	۴	۵	۷	۲	۳	۶	۱	۹
۹	۳	۶	۵	۱	۲	۸	۷	۴

حل جدول ۵۱۰۶

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ک	ب	ع	ل	ت	ی	د	ن	خ	ز	ش	ف	ح	ط
۲	ر	و	ا	ز	ک	ر	ک	ه	ب	ا	ف	ی	ا	ی
۳	ا	ی	ز	ک	ر	ک	ه	ب	ا	ف	ی	ا	ی	ط
۴	ز	ای	ر	خ	ی	ا	ر	م	ت	ق	ن	ت	ن	ت
۵	ای	ک	س	و	ت	ل	ت	ه	ل	ت	ه	ل	ت	ن
۶	ر	ه	ر	ا	ی	ا	ز	د	د	ن	ی	ا	ی	ا
۷	ن	م	ن	ا	ل	ت	ه	ا	ف	م	ر	خ	م	ر
۸	ک	ا	ن	ک	ر	ا	م	ر	ی	ک	ا	ی	ی	ا
۹	د	ا	ر	ا	ی	ن	ج	ن	و	ن	ا	ا	ا	ا
۱۰	م	ا	ر	ا	خ	ت	ا	م	د	ی	ش	ب	ا	ی
۱۱	ن	و	ر	س	ت	ن	م	ت	ه	ل	ت	ه	ل	ت
۱۲	ا	ت	ا	ن	ا	ن	ف	س	ن	ا	ا	ا	ا	ی
۱۳	ن	م	ن	ی	ر	س	ا	ز	ش	ا	ت	ش	ا	ی
۱۴	ر	ش	ت	ا	د	و	ز	ی	ا	د	ر	س	ی	ا
۱۵	و	ل	ع	ی	د	ا	ل	ا	ل	ا	ل	ب	ا	ب

سودوکو سخت ۴۱۰۳

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو ساده ۴۱۰۳

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عدددهی بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.